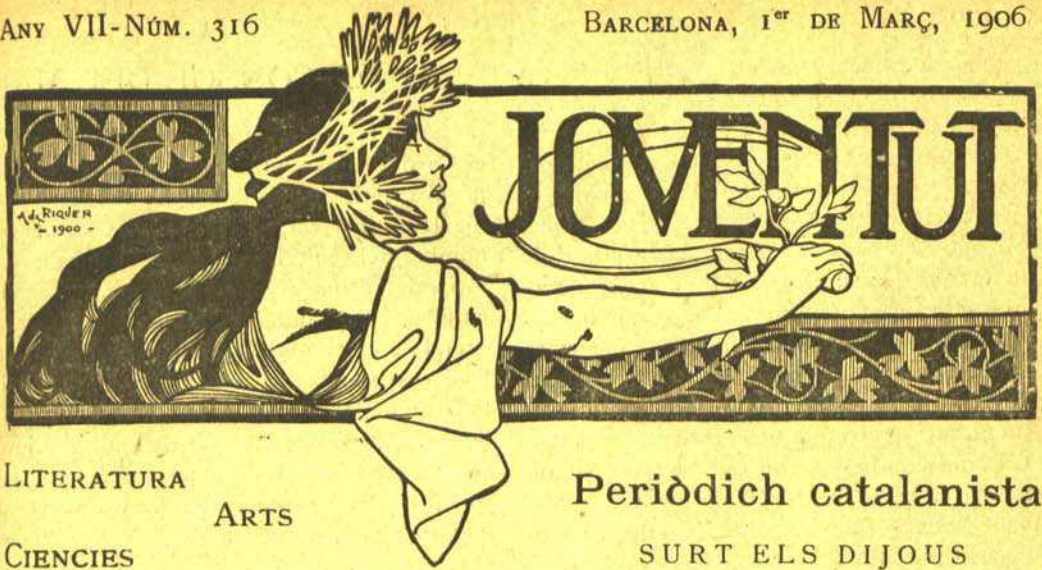




LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT 10 CÈNTIMS

» ATRASSAT 20 »

SUMARI

Esperèm, per Oriol Martí. — El consol del mar, per P. Prat Gaballí. — Teatres, per J. Pujol y Brull. — Crònica, per Rafel Vallès y Roderich. — Sonets, per Carlo Boselli. — Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas y Geroni Zanné. — Esperanta fako; Gramàtica Catalana Esperanto (continuació), per F. Pu-
jula y Vallès. — Noves

ESPERÉM

Qu'es ben especial la situació en que'ns trobèm els catalans, no cal dirho, donchs massa ho sabèm tots nosaltres y prou se'n fan càrrech també'ls nostres enemichs, els funestos politichs que sembla han fet la prometença d'acabar d'ensorrar la malaventurada Espanya.

No es hora d'enrahonar sinó de meditar, de fernos ben bé càrrech dels nostres devers, d'afermar nostra consciència d'individuus y de ciutadans y d'afrontar ab serenitat tots els contratemps que'ns reserva l'avenir incert. Però en bona fe qu'es difícil nostra tasca. Si enrahonèm, nostres més ignocentes paraules són titllades de sospitoses, nostres actes més insignificants són tinguts com a pecaminosos. Si callèm, nostre silenci es vist ab prevenció y's diu que covèm en l'ombra propòsits sinistres. Y si no fem res també se'ns fan retrets y se'ns mira ab descon-

fiança. En una paraula: se'ns tem y se'ns odia. ¿Per què? Perque no sols no se'ns comprèn, sinó que ni se'ns vol escoltar: la eterna ignorancia, la continuada injusticia, la inconsciència suïcida, són els tres factors més importants de la ruïna de l'Estat espanyol.

Donchs ¿qu'hem de fer? Res. Ja són prous ells sols pera desacreditarse. Ells ens han fet veure que res podia esperar el poble de les promeses del partits monàrquichs; ells han fet palesa la impotencia del republicanisme unitari; ells han mostrat que aquells homes que a la llum dels escenaris politichs semblaven grans, mirats a la claror del sol y vistos d'a la vora eren migrats y buyts per dintre. Han posat en evidència'l cas que ha de ferse de la serietat d'aquells estadistes que no poden donar un pas que no ensopeguin, del talent d'aquells oradors que, si saben fer un discurs pera que'l choregi la majoria, no són bons pera contestar a una pregunta concreta, ni menys aptes pera realisar el més petit acte de govern; en un mot: ells son qui ha escampat una corrent pessimista que forçosament produhirà una reacció sanïtosa, al menys pera Catalunya, y pera totes les regions espanyoles si segueixen nostre exemple.

Nosaltres ja comencèm a tocarne'ls resultats. Els treballs d'en Maura pera pescar els peixos grossos, y els d'en Lerroux per'apoderarse de la massa ¿no han sigut coronats

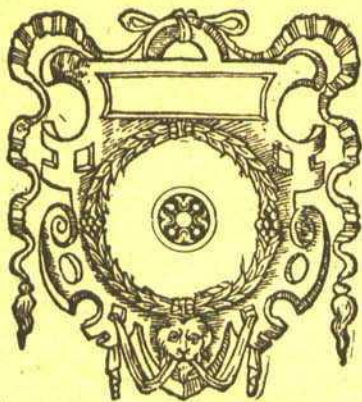
pel descrèdit més ridícul? Aquells infeliços qu'encara romanen adictes als dos *grans* revolucionaris, *el de arriba y el de abajo*, ¿quin valor representen als ulls de llurs mateixos qües? Que'n deuen estar d'averkonyits al pensar en aquella hora tonta en que's posaren contra'ls seus, tot pera quedar pitjor de lo qu'eren avans: ningú! Y dihèm pitjor perquè si avans eren inútils ara són perjudicials.

¿Y aqueixa solidaritat catalana que suara se ha esboçat? Per feble y poch consistent que'ella pugui ésser ¿no fa preveure que a no tardar apareixerà més robusta y potent a si quiscun hi posa un xich de bona voluntat? Y el ressò que'ls planys de Catalunya van trobant en les demés regions, ¿no fa pensar que tal volta no es encara impossible la regeneració de l'Estat espanyol baix un altre regiment més natural y lògich que'l que ara'l malmena?

Quina revenja més hermosa pera'ls qui avuy ens veyèm posats quasi fóra de la llei, si aconseguissim el triomf veritable de la justícia y poguessim tirar a la cara dels qui trevalen per la mort política de l'Estat espanyol, tot un organisme vivent, animat per l'esperit nacionalista, en comptes d'aquest suposat cadavre al qui sols manca, pera desvetllarse, el crit de resurrecció: Visca la vida! Aleshores també'ls hi preguntariam: ¿Quins són els qui millor trevalen per la patria? Y ells, com ara, no sabrien tampoch què respondre.

Mentres tant, esperèm. Mentres hi ha esperança hi ha vida.

ORIOL MARTÍ



EL CONSOL DEL MAR

Cap al tart, a les sis, una vegada, mentres el Carnaval feya vibrar a lo llarch de les vies la seva riallada estrident y captivadora, l'Ismael Smith, devot y solitari, a la exquisida penombra del seu taller d'artista donava'ls retochs definitius a una escultura de senti enigmàtic y gaudia a l'ensemps de la seva grandesa creadora. A mida que'l miracle de l'art anava fentse, y que'l fanch, agraciat ab la febre de la emoció, prenia no ja forma o figura, sinó gestes profonds, els ulls del jove artista, com si cedissin paternalment les clars propries, anaven apagantse y esdevenien llavors altars de pedra després de l'holocauste.

El taller resplendia estranyament. Sobre les parets blanques d'un blanch opach les pintures de Whistler y de Weber eren ermites inderrocables, noblement sentimentals les primeres y revestides de gracies exòtiques les altres. Enllà una verge de Donatello anunciava l'aroma dels llirs. Més aprop, una bella reproducció de *La Pensée* de Rodin y el noble bust del mestre semblaven impulsar-dors de la fortitut y del coratge. De banda a banda del taller, y encara entre penombres, se destacaven bocets, pintures, cartells y cavallets en bell desordre, desordre que matisava l'ambient de respectuosa espectació.

L'Ismael va finir el treball y reposà en silenci. Complert el gest del retocament definitiu, sense deturarse a contemplar la seva obra, la embolcallà en teles humides y segué un'altra volta, pensatiu. Així restà llarga estona. Torbant la seva delectable meditació, contrastant ab la quietut d'un jardí abandonat que a través de la finestra entreoberta s'ovirava, arribaven fins a les seves castissimes orelles els himnes xisclents de les turbes emmascarades y el cruixir dels rodutges al carrer de més aprop. Meditava encara y estava indecis. Al devant seu l'obra acabada, recoberta de teles, meditava també... Un relleu pera la devantera d'una xemeneia de sala... A l'entorn d'una petita boca d'escenari exquisidament decorativa s'hi destacaven quatre figures formant dues parelles. Com si fos un teatre hont s'hi representés la Tragedia del Foch, una parella plena de fortaleza, sentint bategar l'impuls irreflexiu de la joventut,

tenia fortament entrellaçats els braços y abocava àvida'ls cossos a les flames redemptores... a l'ensemps que l'altra parella, llànguidament, poruga de la mort, fugia del recinte de les flames.

L'Ismael no hi pensava ja pas... Era una obra acabada y un ideal assolit. ¿Per què pensar en les obres acabades? Y, sempre entre penombres, una lluyta interior el removia. ¿Què fer? ¿Restar per més temps abimat en el larch absortisme d'aquella tarda, o sortir a la via y confondre's ab la ressonanta bogeria carnavalesca?

No era pas ayant d'aquestes exteriorisacions de vulgaritat, mes la solitud de tot el dia li era ja pesanta. ¿Calia respirar l'ayre de fòra? ¿Calia restar? Maquinalment agafà'l llapiç y esboçà sens esma una silueta de dòna, mes la deixà a mitj fer. ¿Restar? ¿Sortir? A la fi, maquinalment encara, va posar-se'l capell, tancà la finestra que donava al jardí melangiós, y sorti.

Caminant, caminant ab curiosa indiferència, veyà córrer les disfrees fantasiosament. Totes les vies y places y avingudes eren festes de colors qu'eclipsaven la llum esmortuhida dels fanals. Sonaven sempre les riallades y les veus metàliques y xisclentes, evocant a l'Smith ironies profundes; y s'imaginava'l món com una gran presó, hont els homes llibertats aquell dia's deslliguessin les cadenes feixugues.

De sobte va sentirse cridat pel seu nom, y va acostàrseli una disfreça; era un Pierrot blanch, ab el coll ricat com una auriola de crisantemes; eren blanques les mans, blanch el vestit, blanch el rostre... Y aqueix rostre feya una suavíssima ganyota sentimental com si s'hagués sospès y petrificat en un gest d'amorosa melangia. Mes l'aparença no era pas fidel. Sota'l rostre del Pierrot un altre rostre maliciosament reya... L'Ismael feu un geste d'enuig, y el Pierrot li parlà, enjogaçat, alegre, burlesch. Heusaquí el diàleg:

—Salut, Smith, esperit refinat, insigne artista. Quina sòrt haverte trobat precisament avuy! Vina, vina, que parlarèm de coses transcendentials.

—Primer diguem qui ets.

—¿Qui sòch? Això es un misteri.

—Donchs no't contestaré.

—No sies curiós, escultor d'idees. ¿Tu ets

l'home tan indiferent a les coses que passen? ¿No dius sempre que'l nostre afany de curiositat ens proporciona solsament alegries tristes?

—¿Quina relació té una cosa ab l'altra?

—Molta relació, insigne amich, molta relació. Jo vinch a ésser lo que tu condempnes. Jo sòch el Pierrot que's riu de tot y que ab tot plora. ¿Veus? Ara meteix estich de festa, y vaig entre la vella bogeria del Carnestoltes, y'm rich de tot lo que passa al meu entorn y fins de tu meteix. Creume, creume, no sies tan indiferent, creume. ¿Per què no parles? Ah, de segur que ja véns ab mi!

—Ab tu! Voldria veure de quina manera't diverteixes. ¿Disfreçante? ¿Aquestes són les teves alegries? Ho has dit bé: alegries tristes. Són vulgars, són cursis.

—Apa, filosofa més, fesme riure més.

—Si, riu força, que ja sé qui ets ara, celebrim poeta, redemptor de modistes. Ah, vosaltres són els qui os veniu a dir intellectuals! Infelços! Els qui tindrieu d'ensenyar y donar exemple imitable en el camí de l'art, vos entreteniu a seguir a la turbamulta ab el pretext d'estudiarla y descriurela quan convingui! ¿Per què teniu de saberho lo que fan els altres? ¿No hi ha coses més grans que lo que diguin els homes y els seus llibres?

—Així m'agrada, que t'enfadis. ¿Ja has acabat?

—Com vulguis.

—Donchs una vegada més acabes de demostrar qu'ets un desequilibrat y no sabs lo que dius. ¿T'has pensat conèixer-m? No sabs com sòch ni qui sòch. Disfruta força ab el teu quietisme, ¿sents?, que jo també arribaré a un lloch o altre. Deixem riure, deixa que't compadeixi. Adeu. *Au clair de la lune...* Adeu.—

L'indiscret Pierrot s'allunyà, cantant alegrement y expandint riallades. L'Ismael respirà: tanta vulgaritat no podia capirla. Inconscientment va dirse:—Pera parlar ab sinceritat han d'amagarse'l rostre.—Y continuà caminant, sense ruta, entremitj de les muniions bullicioses y les ressonantes mascara-des, mes en el fons ben distanciat d'elles.

A poch una nova disfreça'l saludà familiarment. Desseguí la va conèixer: era una amiga de la seva infantesa, a qui ell havia volgut oblidar.

—Adeu, petit Ismael!—

Mes ell no responia pas, y feya'l seu cami procurant desferse de la mascareta importuna.

—¿Que no'm coneixes?

—Ni ganes.

— Oh, que poch amable! Si sapiguessis qui sóch!...

— Una dòna vulgar.

— ¿Vols dir que sóch tan poca cosa, petit Ismael?—

Mes ell no respongué. Caminant més depressa, conseguí finalment que's cansés la inhàbil interrogadora y el deixés sol y en pau. Lliure ja d'ella, inquiet encara, li semblava talment que seguis parlant la màscara de veu afemellada:

— Ismael, petit Ismael, ¿que no'm coneixes?—

Era ja molt avançat el vespre, y apenes circulaven disfreces. El nostre amich, deixant les avingudes amples y bullicioses, havia entrat a la ciutat vella ahont els murs ennegrits y els campanars fantasiosos y els palaus senyorials y les cases enrunades no responien pas a la orgia pagana del Carnaval. Solsament de tant en tant alguna ovella esgarriada pasturava en aquells camps... alguna veu perduda y llunyana's confonia ab els repichs solemniais de les campanes y ab el caràcter cerimoniós del medi. L'Ismael ja s'hi trobava millor en aquelles vies de penombres, mes encara una derrera contrarietat havia d'esdevenir. En un revolt de carrers laberintichs aparegué la ovella esgarriada... un Mefistòfil explorador... qui agafantlo del braç li digué coses *perverses*. Ara va riure l'Ismael: també'l coneixia al nou sacerdot de la *perversitat*. Y aquest va dir, fingint la veu:

— Escolta, home *virtuós*...

— Adeu, home *pervers*, diable ridicul. Desgraciats dels qui os divertiul!—

— Y secament va desfersen, aguantant impassible bona estona les paraules burlesques del Mefistòfil qui l'havia seguit sempre rihent.—

Definitivament expirava la pesadilla carnavalesca. Sortint de la ciutat, el mar va estendre al devant d'aquells ulls àvits d'alegria seva. Contemplant la immensa y dolça simplicitat de les onades, y la difosa presència dels vaixells, y la mole fantàstica de les

esculleres, a la claror de la vetlla estrellada y dels fars marins qui llumenaven tremolosament convidant a l'ensomni, perdia'l recort de la grotesca mascarada, s'abrigava en el fons de la seva emoció artística, y una gran cavalcada de fantasmes creuava pel seu front. Eren instants de delectació èpica, poblats de fantasia y de visions. Pera ell eren llavors finides totes les mitjanies de la terra, y solsament restaven grans passions y grans espectacles, immenses fornals ahont els homes rústechs y herculis fessin córrer com belles joguines l'aygua rohenta del metall fos, exèrcits d'artistes oferint al sol les seves obres personals e inacabables.. Y, per altra banda, com un pòl oposat, mes també gran, refinaments exquisit y aristocràtic, dances de paladins y de grans dames vincladices y delicades, parlant y moventse débilmement, fingidament, com blanques figures de porcellana... Y encara'l mar, generador de totes les idees, temple de tots els misteris... Y la vetlla estrellada, y el seu benestar, y el perfum del silenci... Oh, res de mitjanies, res de mitjanies...

P. PRAT GABALLI

TEATRES

L'ASSUMPCIÓ D'HANNELE MATTERN. — LES ALEGRES COMEDIANTES. — DIECI MINUTI DI FERMATA.

Cal ésser un Hauptmann pera escriure *L'ordinari Henschel*, *Els teixidors de Silesia*, *Animes solitaries* y *L'assumpció d'Hannele Mattern*. Perque aquestes quatre obres enclouen una diversitat artística tan remarcable, que potser cap altre autor dramàtic modern seria capaç d'emmotllarla a son temperament. Y l'Hauptmann ab imaginació portentosa recull els assumptos que li plauen, sense seguir corrents fixes ni gustos predilectes, y els pasta ab grapa ferma, sadollantlos de poesia. Y que aquest autor es un poeta de gran vol ho demostra d'una manera ben clara'l drama que d'ell ha donat ha conèixer darrerament la companyia del Principal. La realitat de la vida presentada ab la cruessa que's nota en altres obres del mateix dramaturg, ab tochs de feréstega pinzellada, ens la presenta l'Hauptmann en *L'assumpció d'Hannele Mattern*, però aquesta meteixa realitat va acompanyada de idealismes que contrasten ab ella formant un conjunt corprenedor. Les meteixes figures que intervenen en el desenrotllo de l'obra són ja notes ben diferents però harmònicament agermanades:

els misèrrims captayres esparracats y malaltíços, copdiciosos y avars del miserable moç de pa que arriba a llurs grapes; el mestre d'estudi de cor gran, d'ànima enlayrada; la menuda Hannele, aborrida pel pare Mattern borraxo y males entranyes que li pega... totes són figures reals que's mouen y parlen donant la perfecta idea de vida.

La petita Hannele, estemordida pels mals tractes de son pare, s'llença a l'estany, en quals aygues creu veure reflectida la imatge d'un home que l'atràu ab amor que no es d'aquest món: però es salvada de la mort imminent y portada a la barraca d'en Mattern hont cuydadosament l'assisteixen el mestre y altres. L'Hannele està morintse y desvarieja. En son desvari forja imatges, barreja de les que han viscut a son entorn y les que ha forjat, vivint, sa fantasia: la mare morta que's presenta a oferirli consoli; el pare que impenitent de sos vicis la maltracta y li pega; els àngels que li porten la bona nova de la seva assumptió omplenla de goig; l'àngel de la mort que ab la espasa nua li senyala'l moment darrer de vida, el mestre y Christ, dues figures foses en una, que l'ampara voltantla de suau benestar; les dones del poble ploroses per la mort de l'Hannele; els noys de la escola oferintli flors y omplintla de garlandes; el sabater geperut que va a portarli preuades robes per'amortallarla, la corona de roses blanques y les sabatetes de cristall... Y Hauptmann mou en escena totes aquestes figures del somni d'Hannele, però ab una seguretat y un domini, quel'espectador arriba a somniar com la joveneta, y els idealismes se fonen ab les realitats pera donar una perfecta unió de vida, d'art, de poesia.

La presentació de l'obra, si bé imperfecta, pot dirse que's de lo millor qu'hem vist a Barcelona, deixant entreveure'l bon gust y coneixement del director Adrià Gual.

La interpretació, per part dels actors, digna d'elogi. Especialment la senyoreta Baró, fent l'Hannele, estigué a gran altura. Es difícil trobar un'altra actriu que puga emmotllarse tan bé a les condicions del personatge. En Capdevila, en el paper de Mattern, se presentà ab gran art, interpretantlo ab justesa. En Giménez en el mestre, molt bé. Mereixen elogis en Mantua, qui detallà ab molt art un vell captayre; la senyoreta Ferrer, y en Marinello, que va fer del tipo de sabater geperut una verdadera figura de somni, una pesadilla, ab tanta justesa y seguritat, que ab això sol se fa digne de dirse un veritable artista.

La traducció d'en Capdevila, molt recomanable. En tot el transcurs de l'obra hi vaig notar una paraula castellana: la *pálida* clàrror de la lluna. Donada la bondat de tota la traducció, vaig creure que, haventse de representar l'obra al Principal, potser li havia posada *por orden gubernativa*.

Avans d'acabar vull fer una advertència als espectadors del teatre Principal: La major part de vostès, ab la eterna xerrameca als llabris, el cap ple de vent y sens altre afany que'l de lluhir y passar el rato, són indignes d'anar a veure obres com *L'assumpció d'Hannele Mattern*. Hi ha llochs que, per'anarhi, no n'hi hauria d'haver prou ab tenir unes quantes pesetes: s'hauria de possehir quan menys, si no afició, respecte a l'art y als qui volen fruirlo.

El dia de la estrena de l'obra de l'Hauptmann, guaytant a molts dels concurrents errant distrets y movent fressa, jo, boy fent veure que llegia aquells cartells que diuen *sortida, salida*, anava, més que pensant, dihent entre dents aquella frase castellana: *Margaritas à puercos*.

En Gual ha sofert una equivocació al posar en escena *Les alegres comediantes* en el teatre Principal. Perque *Les alegres comediantes* es una obra original catalana. Y l'esser una comedia ha perjudicat l'èxit. Segons la rutina clàssica de la gent d'aquí, l'autor dramàtic qu'emprèn una via determinada no pot ja deixarla. L'autor de *Silenci*, *Misteri de dolor* y *La fi de Tomás Reynald* no pot escriure una comedia, y si cau en aquest delict no creguén que cap de ses escenes arribi a descloure uns llabis pera somriure. La gent en general avans de la estrena d'una obra d'autor conegut ja sab més o menys ahont ha de conduhirlo. Y el públich qu'està encarrilat, un cop accepta com a bo a un autor, ja li firma patent y aquell ja pot dir que té guanyades les partides. Y en Gual a cada obra nova que dona, s'presenta baix un nou aspecte artístic, y això fa que no tinga temps de ferse partidaris. En Gual, escriu pera que'l públich que vulga seguirlo'l segueixi: no es ell qui segueix al públich al escriure.

He parlat de la equivocació soferta per en Gual al posar sa darrera obra en l'escenari del Principal pel motiu d'esser original y catalana. Si *Les alegres comediantes* s'hagués batejat ab el nom de traducció, hauria potser sigut escoltada ab més amor y ses qualitats haurien sigut més ben apreciades, però es original de l'autor de *Misteri de dolor* y se'n diferencia tant que l'espectador s'hi troba esmaperdut y no sab per hont camina, s' desconcerta, s' distreu, no l'acaba d'entendre, y per això no li agrada.

Les alegres comediantes es una comedia molt ben concebuda, una farsa fina, ab motius de *Les alegres comares de Windsor* de Shakespeare; es alegre y espurnejant, es una nota de color simpàtica. Escenes y tipus són arrencats de la vida d'altres època y lloch, ab perfecte coneixement, tant, que no hi manca'l més petit detall pera produhir la visió complerta del moment y lloch que'ns presenta l'autor

pera'l desenrotllo de l'acció. Escrita en una prosa rublerta de filigranes, es millor pera llegida que pera escoltada de llabis dels actors que no sàpiguen ferse prou càrrech del valor de cada una de les frases y fins de les paraules soltes.

En Rodolf Cossinier es el galán presumit y fatxenda, un militar polit y guapo que fa de conquistador, y, ab constancia y curtedat de gambals, se la campa arreu y s'ho creu més encara. Arriba a un hostel del que n'es mestressa la Berta Rameaux, una antiga promesa del soldat, casada ara ab en Delaforge, y li demana una cita, compromettent la pau que regna en la casa dels amos de l'hostal.

En això arriben Carlota y Julieta (les alegres comediantes) ab el criat Fermi, y la primera s'adona de la intriga que prepara'l militar-calavera, y proposa un plan a Julieta pera destorbar la trama del galán. Aprofitantse de les aficions a l'art dramàtic que té en Delaforge, ex-comediant y entusiasta del *Falstaff* de Shakespeare, quan tothom dorm a l'hostal se li presenten les dues comediantes, ajudades pel criat Fermi, representantli algunes escenes de *Les alegres comares de Windsor*. Ab aquest medi logren interceptarse entre la hostalera y l'amant y salven al bon Rameaux, qui, confiat y bon home, tot pensant en sa esposa's distreu ben sovint ab el recort de Shakespeare y els èxits de sa passada vida de comediant.

Les alegres comediantes es una comedia ben pensada y de bon desenrotllo. Potser algunes escenes pequen un xich de llargues, defecte que si bé no es tal pera llegides, ho resulta en el teatre, ahont la síntesis es una gran qualitat. Els tipos són de mà mestra, com dibuixats per un autor de l'època en que viuen. Berta Rameaux, la hostalera, es la dòna-esposa qu'estima al marit més per obligació que per devoció; per això devant d'un bigoti ben caragolat y un rostre afavorit no fóra gens difícil un cambi de sant. Carlota y Julieta són l'alegría que passa, totes cor y cor a flor de llabis. En Rodolf Cossinier es pera mi el tipo menys dibuixat de la comedia. Ab lo que diu y ab sos actes deixa compendre la intenció de l'autor al retratarlo, però no acaba de presentarse ab la fermesa que tenen els demés personatges. D'aquests n'hi ha de secundaris que són una meravella: Almançor (poeta), tipo justissim y de totes les èpoques; el moço de l'hostal, que ab lo poch que intervé en l'acció n té prou pera resultar detalladissim; un comissionista, que quasi bé no diu res y sembla que parli y, en fi, tots els altres per l'estil.

La presentació de l'obra d'en Gual fou de lo més acabat que puga demanarse: decorat, trajos, tot tenia aspecte just de l'època precisa y del lloch ahont se desenrotlla l'acció.

La interpretació de *Les alegres comediantes* de lo més dolent, pera no dir lo més dolent

que puga ohirse. Els actors, en general, no sabien llurs respectius papers; l'apuntador cridava més que ningú, les escenes vives, y ho són quasi bé totes, se portaven ab una calma que atacava'ls nirvis, gayrebé ningú sabia cap hont anava. Tot això influí molt en contra de l'obra, que podèm dir que no s'ha vist representada. Entre'ls actors hi ha que fer esment d'alguns pochs, que per son bon trevall se distingiren de la majoria: senyor Galceràn (Almançor, poeta), senyor Capdevila (moço), senyor Oliva (comissionista) y senyor Marinello (majoral). El senyor Gual pot estar satisfet y donar gracies als demés per lo bé que's portaren. Entre aquests actors y bona part del públich que no parava de parlar, fer soroll, distreures y distreure, *Les alegres comediantes* les conceixerem tots bé'l dia que son autor publiqui l'obra. Li demano que ho faci prompte.

La companyia Mariani - Paladini, observant que la gent de Barcelona no està per coses tristes, ha posat en escena algunes comedies franceses, ab el fi de veure si podia omplir un xich més les butaques. Ultimament ha posat en escena la comedia *Dieci minuti di fermata*, traducció d'un *vaudeville* original de l'escriptor Duval. Les parenteles respectives d'un jove y una noya estàn empenyades en que aquests se casin sens haverse vist ni conegut; y els interessats s'oposen a donar compliment als desitjos de llurs parents, desobehint indicacions y fentse sòrts als concells que'ls donen pera encaminarlos a la unió projectada. Però la casualitat, qu'es tan destra pera teixir enredos y més quan se passeja per les taules del teatre, fa que'ls dos joves se coneguin, s'estimin y's tractin. Y per'arribar a n'això, en Duval passa per una pila d'incidentes còmichs que distreuen per sa meteixa lleugeresa, envoltantse'ls efectes y situacions rebuscades entremitj de les entremaliadures y pochs escrúpuls de l'autor. Y com que l'obra no enclòu filosofies que facin rumiar, vulgar y lleugera va esorrentse y's presta a dir y a ensenyar coses que són de bon sentir y bon veure, especialment pels qui no estàn per'amohinos. D'això'n resultà que la majoria sortis complaguda del teatre, després d'haver vist la comedia *Dieci minuti di fermata*. L'obra fou posada ab carinyo, distingintse la Mariani, qu'en això de fer papers en que hi campegia la entremaliadura hi té la mà trencada, ajudantla bé en Paladini y en Zampieri.

J. PUJOL Y BRULL





CRÓNICA (1)

ANYORANCES.—JO Y EL DOCTOR LORIEUX.—LA TAVERNA LORRAINE.—UNTÊTE-A-TÊTE.—LA CONFERENCIA D'ALGECIRAS.—ELS ALEMANYS, LES FRANCESSES, L'AMOR.—CONSIDERACIONS.—UNA ESCOMBRA.—L'ANY PASSAT, EL BALL DELS NEGRES, ENGUANY, UN BALL ESPANYOL.



UN un home contempla, a través de les boyres, la llum radiant que aclareix tot el món, y se sent habitant en el focu meteix ahont, com en foguera immensa, hi cremen els cervells de la generació actual sobre les cendres dels de les passades, la visió amorosa del Pla de la Boqueria brolla disfuminadament devant del magi, y la pensa resta com adormida després de lenta digestió, o de sessió esperitista fatigosa.

Per això París me recorda a casa, y el moviment intelectual de Vila-llum me fa sentir, pensar, recordar, anyorar y entristir alhora.

Vaig deixar l'Academia de Medicina laç de tres hores de treball, investigant ab el doctor Lorieux si la *saisie des pieds* deü verificarse ab la mà dreta o ab la esquerra a fi de poder millor operar, cas de que la testa del fetus resti indiferenta (oh, estat general dintre de la humanitat!), y desitjós d'esbarjo, però no d'aquell esbarjo que cap benefici reporta al reste del genre humà, sinó del que al meteix temps qu'enjogaça les facultats fatigades aporta a la pensa materials útils pera la elaboració d'obres posteriors (teoria aquesta que aprengui un dia en els textos dels més emi-

(1) Hem rebut de nostre estimadíssim col·laborador don Rafel Vallés y Roderich la crònica que publiquem en aquestes planes. Res ens mereix tant de crèdit com les seves paraules. El senyor Vallés y Roderich es massa conegut del món intelectual pera que's pugui permetre'l luxu de dir de tant en tant una petita mentida. Un dibuix que reproduhim d'una important revista de Londres, y en el que'l dibuixant ha sorprès a nostre cèlebre compatriota en la meteixa taverna de que ell parla, ens demostra clarament qu'eren nombrosos els *demis* que havia consumit quan començà la *interview* ab la bella parisienca. Pera probar això, y pera donar idea de lo molt que's preocupen a l'estranger de nostre distingit apotecari, publiquem l'adjunt dibuix.—N. de la R.

nents pedagogs y que no sols no he oblidada sinó que n'he feta la regla de ma vida), vaig encaminar els meus passos vers la *taverne Lorraine*, ahont bo y gaudint del bulliciós y tipich moviment que l'intelecte sensual parisench hi aporta cada nit, podia, *interviewant* a les concorrentes de l'establiment, esbrinar quelcòm sobre'l futur rompiment internacional, que tindrà, si no com a excusa com a base, l'actual conferencia d'Algeciras.

Vibraven en l'ayre les dolces harmonies del *Faust*, quan els meus peus petjaven aquell trespol tantes voltes descrit, somniat y anyorat. En la pesada atmòsfera, tebia de perfums, hi flotaven, barrejantse, les notes dels músichs, els crits histèrichs, els sorolls de randes, els murmulls de *flirts* y de petons fets franca v desvergonyidament en les galtes rogenques que semblaven apoyarse en el grat de pels que, com barba de faune, llu la joventut d'aquesta terra.

Fresques riallades se trencaven al topar la vaixel·la qu'en llurs braços duyen els *garçons* a curull. Com si una plètorà de vida injectés aquella petita entranya de París, battegava la sala, y ab ritme sens ritme, a manera de sang, corria la cervesa per les taules. Y en algùn que altre recó la nota trista, que no podia mancar, donchs en tota manifestació de vida, de bracet ab l'alegria hi va'l dolor, en algùn que altre recó, repetesch, la nota trista era donada per qui solitari, decaygut com branca de sàlzer, fúnebre com xipré de *campo santo*, romania, els còlzers sobre la taula, les galtes en les mans y en l'espai infinit l'esguart, somniant, potser, en qualque Manon fugitiva o en trista Mimi qu'en la tardor passada caygué com fulla seca, al peu de l'aspa dels *Moulin's montmartrois*.

—Moçol—vaig dir:—Un doble!—Y tot seguit la daurada cervesa, vessantse en blanca escuma, lliscava sobre mos llabis, refrescantlos; y encara no havia passat tres vegades el mocador pel meu bigoti, aleshores escumós, vaig sentir una mà que s'apoyava en ma espatlla esquerra y la veu dolça d'una dona que murmurava a les meves orelles:

—*Me payes tu un demi, mon gros loup?*—

¶ Vaig esguardarla carinyosament, ab aquell carinyo ab que sabiem esguardar els del l'any 53 quan hi havia més foch en l'ànima y menys malicia en el cervell, y, bo y fentla assentar al davant meu, vaig pensar en primer lloch que ja tenia lo que desitjava, y, segonament, en els molts comentaris que podria ocasionar semblant *tête-à-tête*, cas d'esser vist d'algùn burgès barceloní d'aquells que, com els burgesos noruechs de que parla Oswald, venen a París a fer deles seves y retallen, un cop retornats a la llar, les coses que hagin pogut fer altres. Però jo no sóch home a qui espanti el judici d'altri, com ho tinch ben demostrat en la meua llarga vida literaria, en les moltes campanyes que porto fetes, y com ho de-



mostro en l'actual moment, dihent d'una manera palesa en lletres de motllo lo que potser algú creurà que ho faig pera cobrir ab el mantell del periodisme la veritat d'un llençament de canas a l'ayre... cosa que sempre he reprobat.

—Dites donc, mon enfant,—y permètinme'ls llegidors qu'en català continuhi, donant compte del diàleg:—¿No hi ha hagut cap inventari de béns d'Iglesia, avuy?—

La *démouelle* somrigué y va dirme, arrodonint sos ulls admirats:

—¿Vós sòu, sens dubte, periodista?—

No'm vaig voler descobrir, y'm vaig presentar com a representant d'una important casa de comissions.

—*Vous les catalans toujours industriels*— feu ma companya.

Jo vaig somriure, y veyent que'l *truc* de les iglesies no havia donat resultat, vaig fer quatre consideracions sobre'l *Faust* y altres tantes sobre'l proper Carnaval. Tot el meu *esprit de causer* vaig agotarlo pera treure un mot interessant d'aquella xicota que, ja ave-sada sens dubte a les preguntes indiscretas, contestava ab somrisos y lleus moviments de cap, sabedora de que res hi ha tan bo pera desfer la curva d'un interrogant com la rigidesa d'un admiratiu.

Vaig abordar la qüestió directament.

—¿Venen molts alemanys a'n aquest café?—

La pregunta produhi l'efecte que jo'm proposava. Com màgica clau, obri la porta de l'encis silenciós de la hermosa. En l'espai

de catorze *demis*, beguts entre ella y jo, vaig comprendre pel discurs d'ella que si les relacions de l'Alemanya ab la França són tívantes per lo que respecta als homes d'aquí, són amigables per lo que respecta al sexe dèbil...

Oh, falsa paradoxa, filla d'erronies observacions! Oh vosaltres les fortes entre'ls forts! Si l'amor de la francesa es grandíós pera'ls francesos y en el cas d'un rompiment la multitud *antimilitarista* comptaria ab l'apoyo moral y material de les dónes, que no permetrien que'ls seus aymadors anessin a entregar llurs vides en els camps de batalla, l'amor de la francesa per l'alemany es un fet qu'he pogut constatar, y d'ara més jo dich ben alt que tota guerra futura entre aquests pobles es impossible, perque hi ha un element poderós, invencible malgrat rencunies encara existents, malgrat la diferencia de llengua, de costums, etc., malgrat tots els odís que puguin encara bategar en l'ambient, y aquest element es la dóna, tota amor, tota passió, tota disposada al martirologi de la renuncia de la vida conscient, acceptant a conciencia'l *rôle* passiu de joya hermosejadora momentaniament de la existència.

Varen tocar les dues, vaig pagar el gasto, vaig allargar la mà a ma l'interlocutora (a qui, pera que comprengués el meu *renvoi*, ab el somris als llabris vaig ensenyar el retrat de ma filla), y vaig sortir al carrer...

Una pluja menuda queya sobre l'asfaltat, alguns vells y criatures dormien arrambats a les portes ab alguns periòdichs al seu costat, reste dels que compraren pera revendre. Un vell apoyat en un arbre, mitj endormiscat, sostenia entre sos braços una llarga escombra; esperava sens dubte que's fes de dia pera començar la tasca de netejar el fanch dels carrers.

Aquella escombra [que me'n va dir de coses! Vaig pensar en les celebres escombres ab que's volia en altre temps anar a Berlin, però no vaig poder fer durar gayre les meves meditacions. Com una vintena d'estudiants, ab llurs amigues, baixaven pel *Boul' Mich'* atronant l'espai ab llurs cants. Una tristesa immensa va apoderarse del meu anim, y les notes, allunyantse, s'esvahiren entre la boyra.

Eren les de la *Matchilche*:

No me crió mi ma-dre
para ca-sada,
porque siendo solte-ra
no fal-ta-nada.

RAFAEL VALLÉS Y RODERICH

Paris, febrer, 1906



SONETS

ANIMA MIA

Anima mia, che vivi nel presente
sperando un divenir sempre migliore,
e ognor ti cerchi, e a tutto con possente
brama t'inclini e con tenace ardore;
e stringer tutto in un, perennemente,
anco vorresti; e vincere il fulgore,
e l'abisso, e la tenebra spaurante;
onde gioir di viver m'è dolore:
vibra il tuo grido ai cieli, anima mia,
e contro ed oltre il sol con animoso
slancio ti sferra; espanditi, sfavilla,
tripudia, ineggia, godi, anima mia;
e nel lume infinito che radioso
t'incende e strugge, affissa la pupilla!

NOVO AMORE

Amore, amore arcano che penètri
ne le mie vene ancor furtivamente,
da le riposte corde in dolci metri
note traendo ormai credute spente;
tu, che affollando di pensieri tetri
con acre voluttà vai la mia mente,
e la luna a guardar traverso ai vetri,
come una volta, mi fai star sovente:
sei fiamma, che mi struggi, o sei languore?
Sei dubbio o speme?, gaudio o pur dolore?
Io non so che tu sii, nè che tu voglia:
ma bramo che il sublime struggimento
duri in me come per incantamento,
e ch'io mai varchi del piacer la soglia.

CAMPOSANTO A MARE

Nivèe croci spuntan di tra'l verde
cupo d'alti cipressi Ne lo sfondo
— chiaro sfondo sereno — il ciel si perde
col mar che al sole ha un tremolar giocondo.
Candor di marmi e flora sempreverde
celan mister di morte. Il sol fecondo
sfolgora in alto. Giù freme e rinverde
ognor la vita nel flutto errabondo.
O chiuso sparso d'urne e di cipressi,
che al mar digradi su dolce pendio:
dianmi l'ultima pace i tuoi recessi.
Io del cielo e del mar ne l'infinito
ho invan cercato al mio dolore oblio:
or lo attendo da te, campo romito.

L'ISOLA DI CORALLO

(DA J. M. DE HEREDIA)

Il sole dentro'l mare, arcana aurora,
schiara i ramosi coralli abissini,
che mischian giù, ne' tepidi bacini,
la bestia effusa e la vivente flora.
E tutto ciò che l'iodio o'l sal colora,
àlighe, musco, anemoni ed echini,
in sontuosi disegni porporini
ricopre'l fondo de la madrepora.
Smorzando'l lampo de l'argentea squama,
naviga un grosso pesce intra la rama;
pigro ei gira ne l'ombra trasparente;
e, la pinna scotendo, in brusco moto,
fa pel turchino cupo vetro immoto
correre un tremolio iridescente.

INCOERENZE

Al diavolo le Muse ed i poeti
sedendo a mensa volentieri io mando,
e i versacci a la mente consueti
trovo opportuno allor mettere in bando.
Sì sta pur bene a tavola noi queti,
le voglie de lo stomaco saziando,
mentre in ritmo bizzarro i nappi lieti
van con piatti e posate tintinnando!
Ma consumato il pranzo succulento
e il nettareo licor quindi sorbito,
ecco al pigro pensier tornare il lento
lavorio de le rime; e in un sonetto
di tra'l fumo del sigaro inseguito,
cosa bassa e volgare chiamo il pranzetto!

COMMIATO

Benevolo lettor, che m'hai seguito
tra le strofe sin qui pazientemente,
bada che ai versi io non ci credo niente,
e di comporne, grazie a Dio, ho finito.
Quest'ozioso lavor, sì un dì gradito,
e che in uggia or mi vien solennemente,
per ogni intellettual bimbo indolente
è ormai come un trastullo favorito!
Il mellifluo dolcume disdegnando
io da le labbra il calice allontano,
e fuggo i molli imitator d'Onano.
Ma della Musa sto pronto al comando:
se a pure nozze un giorno ella mi chiama,
in braccio a lei darò la fresca brama.

CARLO BOSELLI

NOTES BIBLIOGRÁFIQUES

A. Rubió y Lluch.—CATALUNYA A GRECIA.—*Barcelona, Biblioteca Popular de «L'Avenç», 1906.*

Quatre estudis de història crítica, tots ells interessantíssims, figuren en el novell petit volum de la Biblioteca de «L'Avenç».

En les *Consideracions suggerides per la lectura d'un modern drama grec*, qui són el primer de dits estudis, el docte catedràtic refuta algunes asseveracions de que l'escriptor dramàtic Spiridion P. Lambrós se valgué al compondre son drama històric intitulat *El darrer Comte de Salona*. Es aquest drama grec una obra de tendències patriòtiques, *panhelènica* com si diguessim, y l'acció's desenrotlla en l'època de la dominació catalana sobre aquells apartats territoris. Donats els propòsits de l'autor grec d'ensalçar l'amor patri de sos connacionals, dit s'està que'l paper lleig de la tragedia queda reservat als dominadors; y a posar les coses en el propi lloch, dintre la veritat històrica, va encaminat el treball del senyor Rubió y Lluch.

No resulta pas, dit sia ab tota sinceritat, que'l domini exercit sobre'ls helens pels catalans nostres antecessors fos absolutament paternal y desinteressat; cal no oblidar que's tractava d'una dominació exclusivament militar y barbre per lo tant, y d'una època en que les consideracions al dret de gents romanes en estat embrionari. Per això'n resulta del estudi qui ens ocupa que, tot y destruint-se una part de la llegenda en la qual se basa'l drama del darrer comte de Salona, hi queda un fons amarch pera nosaltres; veritat eloqüent qui ens ha de refermar en la convicció de que un poble sols pot assolir son estat de màxima grandesa, no essent ni dominat ni dominador.

El modern arcontat grec, o sia'l segon article del llibre del qual tractem, va encaminat a fer ressortir el fet de qu'entre'ls cognoms de les modernes famílies gregues en els qui foren Estats de Catalunya, no s'hi troba rastre en absolut de cap nom-de-casa català. Y'es perque'ls catalans, al trasplantar a Grecia les costums de Barcelona, degueren constituhir-se així meteix un estament apart, desapareixent tot plegat del sòl helènic al cessar la nostra dominació.

En l'estudi següent, el senyor Rubió y Lluch dona noves llums pera la història de la època en que'ls catalans perderen Atenes y els demés dominis grecs. Fent notar la escassetat de les notícies qui ens son pervingudes d'aquell temps tocant al nostre assumpte, no deixa emperò d'examinar detingudament les causes qui degueren produhir la cayguda dels ducats catalans d'Atenes y de Neopatria, esclarint de passada la data probable en la

qual això degué tenir lloch. Treball del major interès y qui ve afermat per minucioses referències documentals.

Finalment, ab l'estudi sobre *La llengua y la cultura catalanes a Grecia* en aquella mateixa època, s'acaba'l volum objecte de les presents notes. Es sens dubte la part del llibre qui ens fa més favor, demostrant-se en ella l'estat de perfecció en que's trobava la llengua catalana en el segle xiv y el fet, per demés extraordinari, de qu'en els anys derrers de la nostra llarga dominació, el que podríem dirnè llenguatge oficial dels Estats catalans de Grecia's conservés pur, y digne del dictat de *el pus bell catalanesch del món* ab que En Muntaner el qualificà. També senyala l'autor senyor Rubió la influència exercida pel recort de les empreses cavalleresques dels catalans a Grecia sobre la nostra literatura clàssica. En efecte, tant en *Tirant lo Blanch* com en *Curial y Guelfa*, les dues obres capdals de la nostra antiga literatura d'imaginació, hi es ben visible la influència susdita, descapdellant-se en territori grec bona part de les respectives narracions.

Com se pot veure, el volum *Catalunya a Grecia* ab que s'ha enriquit la patriòtica Biblioteca de «L'Avenç» es una obra seriosa y feta a consciència; y encara que'ls estudis qui la formen no eren del tot inèdits, bé calia ferlos conèixer aplegats en un volum, assegurantelshi una major difusió.

—
REVISTA DE BIBLIOGRAFIA CATALANA.—Any tercer; 1903.—*Barcelona, L'Avenç, s. a. d. i. (1905).*

Ab un considerable retràs s'es publicat aquest tercer volum de la utilíssima publicació, veritable condensació de l'esperit de Catalunya en la nostra època, y de les manifestacions intel·lectuals qui han d'assegurar a la nostra Patria una consideració major a la que fins aquí ha merescuda arreu.

Dues parts conté la Revista, ben diferents, y ben importants ab tot l'una y l'altra. En primer lloch, l'aplech d'estudis monogràfics, firmats per N'Antoni Rubió y Lluch, per N'Estanislau Aguiló, per En Joseph Pijoan, per En Jaume Massó y Torrens, per En Joseph Ribelles y Camin, per l'Angel Aguiló y per Mossèn Jaume Bofarull, en els quals s'estudien concretament punts importants de la nostra bibliografia històrica. La transcripció del fragment d'una perduda traducció catalana del *Lançatol del Llach*, ara de poch descobert per En Matheu Obrador, fa molt de dordre que no'ns sia pervinguda íntegrament la versió d'aquesta obra, y fa pensar en la gran dissort que ha estat pera les lletres catalanes el que la divulgació de l'art de la estampa no fos arribat a temps d'ésser utilitzada per assegurar la permanència de moltes obres literàries del segle d'or

de la nostra llengua, les quals deixà jaure en llurs manuscrits la indiferència dels nostres avantpassats, seguitsen després la perdua irreparable de gran part de nostre tresor literari. Si al menys ara aparegués un Rivadeneyra català pera empendre (mal hagués de ferse ajudar per un Aribau castellà) la publicació de tots els manuscrits catalans inèdits qu'encara'ns queden! Tantes bestieses modernes com s'imprimeixen, y que no hi hagi qui's recordi (llevat d'honroses excepcions) dels textos de l'antigor, dels quals, quan menys, se'n pot aprofitar el vocabulari. Y al dir això voldríem oposar aquest argument a tots els que'l senyor Pin y Soler aduhia no fa gayre en *El Poble Català* contra la reproducció començada per la *Societat Catalana de Bibliòfils* d'un text inèdit d'En Domingo Mascó: el nostre criteri es el de que cal reproduhirho tot, deixant la tasca eliminatòria a mercè del públic y aplanant-li la dificultat en que's troba de judicar per ell meteix les obres recloses encara en llurs respectius manuscrits, no sempre per insignificancia d'aquelles sinó per manca d'un editor prou desinteressat qui les tregués a la llum.

Forma la segona part de la *Revista de Bibliografia Catalana* l'catàleg de tots els llibres publicats en català o referents a Catalunya, durant l'any 1903. En la ordenació d'aquestes nombroses referencies s'hi veu la mà experta del senyor Massó y Torrents, essent remarcable la justesa y la concisió ab que fa'l judici critic de les obres més importants. El total de les referencies en qüestió's contràu a 149 obres catalogades, xifra qui demostra la intensitat del conreu de que es objecte'l nostre idioma.

Y no volèm posar fi a n'aquesta nota sense endreçar al senyor Massó y Torrents, a qui's deu la publicació d'aquest anuari del moviment intelectual catalanesch, el prech fervent de que no abandoni tan meritoria tasca. Si per admirables tenim alguns dels seus treballs en molts ordres, y per estimables totes les manifestacions de sa activitat variada (ja que'l senyor Massó conreua totes les especialitats y en totes elles demostra ses brillants aptituds) el tenim en superior concepte quan posa sa erudició vastíssima y son eclectisme refinat al servey de la Bibliografia. Y sobre tot: de noveles, de poesies, d'articles sobre politica y demés, molts són els qui en poden fer, mentres que la missió d'inventariar la producció moderna de les nostres lletres y de garbellar el treball útil de la nostra febrosenca activitat, no més hi ha una persona en tot Catalunya qui pugui ferla: el senyor Massó y Torrents. Si ell no ho fa perseverant en la publicació de sa hermosa *Revista de Bibliografia*, estigui segur de que ningú'l suplirà; y Catalunya's quedarà sense aquesta poderosa arma pera fer val-

dre ses aptituds enfront dels altres pobles de civilització superior.

R. MIQUEL Y PLANAS

ELS FRUYTS SABOROSOS. *Poesies de micer Joseph Carner.* — *Imprenta de J. Horta.* — *Barcelona.* — 1906.

Els fruyts saborosos! Heusels aquí per obra y gracia de la poesia, convertits en exquisides flors literaries. *Micer Joseph Carner*, l'incansable poeta, l'obra del qual va arrodontintse y completantse, ha volgut fernos un present d'assahonades fruytes, fresques y candoroses; fruytes que, a poch a poch, han esdevingut símbols bellíssims, representacions d'èssers y de coses, de sentiments y d'emocions.

En Carner ostenta, en *Els fruyts saborosos*, una fantasia envejable, dominada per un bon gust que no sempre haviem trobat en els seus versos anteriors. En Carner, donchs, s'es *helenisat*. Els *fruyts* que ara'ns presenta no són pas cullits en qualsevol hort vulgar, sinó en l'hort més xamós, serè y harmònic de l'Arcadia. Els *fruyts saborosos*, com poesies, són de proporcions justes, d'exquisits colors, de tendrors idílques. Semblen encensats pels perfums òrfichs, suavissats per la dolcesa anacrèontica.

Una altra qualitat tenen els versos d'en Carner: llur autor els presenta nêts de *boutades*, d'estranyeses y d'incorreccions volgudes, y dels *ripis* qui tant sovintegen, per una contradicció d'ordre ben humà, en els versos dels *soi-disant* poetes espontanis, no imitadors (1). Els versos de *Els fruyts saborosos*—en Carner sol pendre per forma molt sovint l'alexandri construhit a la francesa—són ductils y saus, plens de calor y d'emoció, plens d'una infantivola y dolça tendresa. El poeta n'extràu tota la poesia, n'exprém tot el such dels fruyts saborosos: els uns li sugereixen visions d'infants, els altres resurreccions de vells idilis, tristeses del present y properes alegries... La poesia *Aglæ y les taronges* es una petita obra mestra.

Qui ha pogut escriure *Els fruyts saborosos*, dotant a la moderna poesia catalana d'una nota tan bella, mereix lloch preferent en la meteixa.

A poch a poch els versayres carrinclons van fentse enerra, y els poetes cultes, instruhits y conscients van fent llur via. La poesia catalana's troba en un periode de transició; la direcció donada a la poesia catalana pels poetes mallorquins — Costa y Llobera, M. S. Oliver, Gabriel Alomar, etc. — envers una forma pulcra, indestructiblement lligada ab l'esperit poètic y creador, a l'ensemps que les inevitables influencies dels refinats y cultes poetes italians y francesos, han motivat les novelles orientacions poètiques del jovent català, y han servit de fonament pera

una evolució feconda, a l'escalf d'una estètica vella a fòra casa, mes aquí nova. La poesia catalana's farà tan *europaea* com la francesa, la italiana y la germànica, baix la direcció dels esmentats elements.

Y entre'l jovent català figura, en primer rengle, en Joseph Carner, qui ha sabut pensar com Anacreó y escriure com Ausias March:

Ens entreguèm, quan banalment fruïm,
a una esplendor efímera y llunyana;
y com temem sa veu de sobirana,
l'ànima taciturna defugim.
Mes de la poesia el vi sublim
qui brilla ab l'or de divinal potencia,
se fa en lo més pregón de nostra essencia
dels moments de delícies que oprímim.

—
Nonce Casanova. — LE SANGLOT. — Société d'éditions littéraires et artistiques. — Librairie Paul Ollendorff. — Paris. — 1906.

Es *Le Sanglot* una novela patètica admirable, producte d'un refinat poeta, d'un psicòleg subtil. En Nonce Casanova qui ha penetrat en les més denses foscors de l'ànima humana, ens les porta a la claror del dia, radiants y vives, no ab la fredor de l'analista

implacable, sinó ab la fonda emoció del poeta psicòleg. *Le Sanglot* es obra d'un gran romàntich; d'un gran romàntich qui ha sabut també ésser un gran clàssich al escriure *Messaline, César y Sapho*.

En Nonce Casanova, a un complert domini del llenguatge francès, d'aquest llenguatge marvellós, pulcre, senyorial, perfecte, hi junta les energies d'un temperament ple de foc y de vida, tot ell empenya y entusiasme. En *Le Sanglot* la fogositat del poeta s'hi mostra triomfalment, com si volgués esclatar a través la harmonia y puresa de la prosa; com si les tempestes qui omplen la seva ànima's trobessin lligades... Però en Casanova es un ver artista, y de la conjunció del seu temperament romàntich ab les seves dots d'estilista, ne surt *Le Sanglot*, qui interessa a l'hora com historia d'amor y com obra literaria.

El procés de la malaltia de Germaine, ab els seus episodis bellíssims o punyents, es una pàgina amorosa qui difícilment s'esborrarà dels qui havem tingut ocasió de fruïr-la. *Le Sanglot* es una novela delitosa, de brillants colors y de fondes tristeses.

GERONI ZANNÉ

ESPERANTA FAKO

ADRESARO ESPERANTISTA DE

JOVENTUT

- 124 S^o Joseph Cabot y Rovira, (*lernas E.*) — Lepanto, 52. — Mataró.
- 125 S^o Joseph Filbà y Vinardell, (*lernas E.*) — Santa Marta, 8. — Mataró.
- 126 S^o Fèlix Clariana y Castanyer, (*lernas E.*) — Carrer Nou, 13. — Mataró.
- 127 S^o Joseph Ramoneda Rosés, (*lernas E.*) — Marquesa, 1, tenda. — Rubí (Barcelona).
- 128 S^o Marián Clua Terés, (*lernas E.*) — Carrer Agades, 16, 1.^{er} — Tàrraga (Lleyda).
- 129 S^o Joseph Campos, (*lernas E.*) — Carrer de Sant Antò Abat, 7, 2.^a, 2.^a — Barcelona.
- 130 S^o Jaume Pidemunt Bastús, (*lernas E.*) — Carrer Bailén, 220, 1.^{er} — Barcelona.
- 131 S^o Pere Vilar y Viguer, (*lernas E.*) — Carrer Ali-Bey, Refineria de Sant Lluís. — Barcelona.

- 132 S^o Martí Martínez, (*lernas E.*) — Carrer Gignàs, 25, 3.^{er}, 1.^a — Barcelona.
- 133 S^o Ricart Martín y Martí, (*lernas E.*) — Carrer Rambla, 12. — Figueras.
- 134 S^o Albert Pidemunt Bastús, (*lernas E.*) — Carrer Bailén, 220, 1.^{er} — Barcelona.
- 135 S^o Jaume Pons Margarit, (*lernas E.*) — Carrer Fenosa, 4, 2.^a, 1.^a — Barcelona.
- 136 S^o Moisès Jané Borrut, (*lernas E.*) — Carrer Fernan VII, 23, tenda. — Barcelona.
- 137 S^o Ramón Soler y Miracle, (*lernas E.*) — Montanya, 97, 2.^a — Sant Martí (Barcelona).
- 138 S^o Petro Ràfols, (*lernas E.*) — Carrer Unió, 21. — Vilanova y Geltrú.
- 139 S^o Joan Salas, (*lernas E.*) — Carrer Lleona, 6, baixos. — Barcelona.
- 140 S^o Isidre Noguera y Carné, (*lernas E.*) — Carrer Sant Quirse, 7. — Tarrasa.
- 141 S^o Eduart Rodríguez, (*lernas E.*) — Carrer de les Moles, 10, 3.^{er}, 3.^a — Barcelona.

(Daüronta.)

GRAMATICA

DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

r. — Sa pronunciació no dona lloch a cap dubte. No haventhi en Esperanto r doble, cap confusió se'n origina de les diferents

maneres ab que's pot emetre aquesta consonant. Tant si la fem rodar com acostumem a ferho nosaltres al començament de la paraula, com si la fem gutural y nasal a la francesa, o dolça com la de nostra *are*, tot-hòm entendrà qu'emetem la r y no cap altra lletra. Mes es d'aconcellar, ja que tant a mà ho tenim el ferho, que se li dongui un va-

lor entremetj, rodantla una miqueta sense ferli perdre sa dolçor. Així ens acostarem al terme mitj de la pronunciació de tots els pobles, y no'ns diferenciarem extremadament de cap.

s. — Igual advertència pera quan precedeix consonant ab la qui fa sílaba, qu'hem fet pera la *ĉ* y la *ĥ*. *Malsprita* (imbècil) ho llegirèm no *mals-pri-ta*, sinó *mal-spri-ta*.

ŭ. — Se diferencia de la *u* solsament en que aquesta sense accent forma sílaba per si sola, com totes les vocals en Esperanto, mentres que aquella fa diptongue, això es: se pronuncia ab una sola emissió de veu, forma sílaba ab la vocal que la precedeix. *Taŭgi*, (servir, ésser bo pera), se llegirà no: *ta-ŭ-gi*, carregant la pronunciació sobre la *ŭ*, sinó *taŭ-gi*, apoyant sobre la *a*.

z. — Exactament que la nostra de zèro se pronuncia aquesta consonant.

Accent. — «L'accent tònich recáu sempre sobre la penúltima sílaba.» (*Regla 10 de la Gram. Fon. de Zamenhof.*) Al emetre una paraula, pronunciem una de ses sílabes ab més

força que les demés; aquesta en qui ens apoyem es la que reb lo que s'anomena accent tònich. Quan dihem: *gramàtica*, l'accent tònich recáu sobre la sílaba *mà*; quan dihem *sortir*, sobre *tir*. Donchs bé: en Esperanto aquest accent recáu invariablement sobre la sílaba penúltima de les paraules. ¿Y quina serà la penúltima sílaba? La trobarem fàcilment sols tenint present qu'en la llengua internacional no hi ha altres diptongues que'ls qui forma la *ŭ*, que la *j* no fa diptongues perquè aquests sols els poden fer les vocals y la *j* es consonant, y que cada vocal forma per si sola sílaba. Per lo tant, ab sols comptar aquelles tindrem el nombre d'aquestes, y esforçant la emissió de la penúltima vocal haurèm complert la regla d'accentuació.

— «Cada paraula's pronuncia absolutament igual que com està escrita.» (*Regla 9. — Gram. Fon. Zam.*) Sia quina sia la col·locació d'una lletra en una paraula, conserva sempre'l seu valor propi invariable.

F. PUJULÀ Y VALLÉS

(*Seguirà.*)

NOVES

Ja era previst que'n tindria de mals de cap en Moret si volia realisar l'empenyo de contradir els principis lliberals que sempre havia dit sustentar, tirant avant son projecte de llei contra'ls delictes d'opinió, anomenats delictes contra la patria y l'exèrcit. La discussió va seguit empenyada al Congrés, y els diputats per Catalunya presentant esmena darrera esmena logran, tant si s'aproba la llei com no, que quedi ben pur y ben immaculat el títol de lliberalíssima que nostra terra ostenta y li pertoca, y que sien ells, els polítics dits lliberals d'aquest Estat centralisador, els qui combatent com ningú la llibertat de pensament, li consolidin a l'Estat la fama d'inquisitorial que ja té y que nosaltres pera son bé y el de la humanitat hem volgut llevarli.

Sols en edats de salvatgisme religiós podia apelarse al terror y fomentarse l'obscurantisme com a medi d'assegurar l'ordre. En les modernes civilitzacions aytals medis, estrellantse contra la consciència pública, sols protestes y desordre provoquen; y ay del govern que per feblesa o ceguera apela a recursos semblants! No ho dihem nosaltres sols això: ho diuen tots els vers patriotes, tots els caps clars, tots els qui pensen, aquí y en altres regions d'Espanya. Fins prescindint de lo que diu tota la premsa en llegitima defensa,

n'hi ha prou ab escoltar l'autorizada paraula de tots els escriptors d'idees y de tots els homes independents. Sols el govern no'ls escolta: té por a la llum... Pobre govern, empenyat en governar en les tenebres!

Escoltemlos y remerciemos a n'aqueixos homes. No es la conveniència ni el despit personal, no són les mires polítiques, no es l'esperit de classe, sinó la veritat, la llibertat, l'amor lo que surt de llurs boques. Remerciemos a n'ells, nosaltres catalans, nosaltres autonomistes y lliberals per sobre de tot. Y remercièm també una vegada més a tots els *verdaders* diputats per Catalunya, que han prescindit d'idees de partit juntantse ab els catalanistes en aquest debat y formant l'anhelat bloch català. Quina lliçó pera'ls qui tantes voltes han titllat al Catalanisme de reaccionari! Que'l vegi tothom al Catalanisme lluytant per la llibertat. Ella es son ideal: per ella acobla a son entorn als partits més lliberals... Aquesta es sa missió; aquest es el principi del fi...

En el local de l'«Associació Wagneriana» tingué lloch el dia 21 de febrer la primera audició d'alguns fragments de *Bruniselda*, la nova obra del mestre Morera.

Com tenim notícia de que dita òpera ha d'entrar en el cartell del Liceu en la vinent temporada, no donarem avuy impressions definitives. Solament creyem poder avençar

les qu'en dita audició reberem de *Bruniselda*, obra en la que'l primer dels músichs de nostra terra ha vessat a dojo'ls tresors de la seva inspiració d'artista català.

Sense rebuscaments ni efectismes, sense sotragades genials, la música de *Bruniselda* plau y fa seus tots els cors a les primeres harmonies: bateguen y vibren a l'impuls de ses dolces melòdiques, de l'amargor de sos planys, de la volada de sos himnes.

Al revés d'*Emporium*, que no'ns sab fer oblidar un sol instant la potent personalitat y el conciençut treball del mestre, *Bruniselda* entra blanamet y d'una manera encisadora en els sentiments íntims de cada hu. Ohintla dirnos sos amors y ses tristeses, apar que un estimi y s'entristeixi ab ella: tal es la intensa emoció que causen.

L'«Orfeo Barcelonés», dirigit per l'intelligent mestre Serra, cantà ab fe y ajust, essent d'alabar molt especialment els chors de dones y nens, que mostraren una delicadesa y afició força agradoses.

La senyoreta Marcé diu sempre bé — en *artiste*.—Tingué moments d'expressió y sentiment feliços. Llàstima que sa hermosa veu desafinés un poch en alguna frase.

En quant al senyor Colomer, acredità un cop més sa justesa y *savoir-dire*. Vencent dificultats de notes altes, cantà sa part ab talent y correcció.

En conjunt, gayrebé profetisariem al mestre Morera ab *Bruniselda*! més sincer, el més espontani, y—tal vegada per això,—el més gran dels seus èxits en el drama lirich. La vetllada del dimecres ne fou ja un, y ben franch, d'èxit. Els aplaudiments més entusiastes esclataren de totes les mans; en tots els cervells romania'l ressò de les belles melodies, totes de marcat segell popular, sense que—malgrat llur varietat—may ni una sola caygui en lo vulgar o xabacà.

El mestre Morera pot estar content y agra-dat de la seva obra.

Aquesta setmana a la Sala Parés hi ha exposats quadros d'en Padilla y escultures d'en Gargallo, dos artistes no ben formats encara, però que'ns ofereixen obres força estimables.

Les teles d'en Padilla no'ns revelen en conjunt un gran temperament artistich, mes algunes d'elles són ben suggestives y demostren una gran compenetració de l'artista ab l'assumpto que l'ha impressionat, assumpto que sol ésser simplicíssim, donchs l'autor té predilecció per reflexar en ses teles diferents estats de la naturalesa. Entre les notes exposades, les que més ens plauen són *Sic transit* (*Sant Pere de Roda*), *Sol daurat*, *Harmonia* (*Selva de Mar*), *Dia seré y El poble*.

Les escultures d'en Gargallo són de molt caràcter, y algunes d'elles executades ab força valentia. Els relleus *Soperbia*, *Humilitat*,

Luxuria y Castedad basten per si sols pera evidenciar la personalitat d'un artista. En Gargallo es dels qui de debó prometen. Són també remarcables l'alt relleu *La Bestia de l'Home* y l'esboç *Misericordia*.

El dissabte passat a les nou del vespre se donà en el «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» una sessió musical a càrrech dels distingits concertistes senyoreta Raquel Martí (arpa), y senyors Meriz (violí), March (violoncel), y Via (piano). La vetlla resultà ben agradable e interessantíssima per lo escullit del programa que s'executà y que insertem: *Trio* (en do menor), Beethoven; *Serenata (trio)*, Saint-Saëns; *Capriccio Vasco*, Sarasate; *Marche triomphale du Roi David*, Godefroid; *Printemps*, Mendelsohn; *Tarantelle*, Popper; *Rapsodie* núm. 13, Liszt.

Felicitem a dita societat, car al preocuparse de donar agradables vetllades cerca fins verament instructius, com ho proba'l programa transcrit, que tant s'aparta dels programes vulgars y carrinclons que solen executar-se en sessions semblants.

Felicitem també als executants, quals envejables aptituds pera l'art que conreuen foren justament celebrades pel públic que omplia'l local y que aplaudi sorollosament al final de cada composició.

Publicacions rebudes:

Diccionario Salvat. S'han publicat els quaderns 34 a 38 d'aquesta notable enciclopedia popular ilustrada. Ab ells se clou el primer tomo y comença'l segon, essent cada vegada major l'interès que desperta sa lectura, y dignes de lloanca'ls gravats y làmines que ilustren el text. Preu, 50 cèntims cada quadern.

Crònica o Comentarís del Rey En Jaume. S'ha publicat també'l quadern 13 d'aquesta importantíssima obra, qu'editen els senyors Ferrer y Vidal ab aplauso dels amants de nostres grans monuments literaris de l'antigor.

Lloyd Italiano. Hem rebut el cartell anunciador d'aquesta societat de navegació, que té son domicili a Gènova y Nàpols. Se'ns acompanya un número de la revista *L'Industria Cosmopolite*, en el que's consagra especial atenció als serveys de dita companyia, que resulten immillorables pera'ls pobres emigrants. Agents a Barcelona, senyors Parés y C.^a

Estilo. S'han publicat els dos primers números d'aquesta revista en la que s'hi troben belles reproduccions d'obres artistiques.

Layana. El fabricant de paper de fumar senyor Layana'ns ha remès un exemplar de son cartell anunciador, elegantment dibuixat per en E. Ferrer.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.